

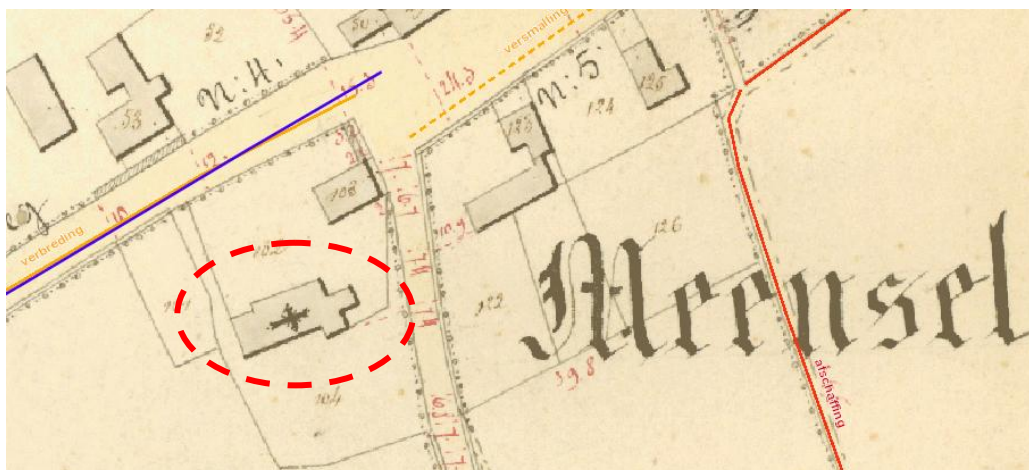
## Kerk St-Mattheüs, Meensel

### DEEL I: algemene inleidende geschiedenis

De situering van het kerkgebouw, volgens de kaarten van Ferraris (omstreeks 1770) en C.J.Popp (omstreeks 1850):



Atlas der Buurtwegen (gis.vlaamsbrabant.be), 1844 :



Volgens de archieven van de abdij van Averbode zag de kerk er in de jaren 1678 zo uit .

Bemerk dat er toen nog geen kerktoren was.

De abdij van St-Cornelimunster nabij d'Aix-la-Chapelle of Aken, bezat van oudsher de heerlijkheid van Meensel, deze heerlijkheid was op zich dan een deel van het domein van Kumtich. Ook het begeevingsrecht van de kerk en de tienden behoorden aan deze abdij, die ze echter in 1759 aan de Norbertijnenabdij van Heylisseem (Opheylisseem) verkocht [Archief nog raadplegen](#)

“Onder het beheer van Karel de Grote (\*747 /48 – \*814) waren er machtige kloosters ontstaan en diens zoon Lodewijk de Goede of de Vrome (\*778 - \*840) schonk aan deze kloosters grote gebieden. Hij stichtte nabij Aken in 815 een Benedictijnenklooster dat de naam 'Sint Cornelimunster' kreeg of ook naar een riviertje in de buurt, de Inde, het 'Klooster van Inde' werd genoemd. Zo ook te Kumtich werden uitgestrekte landerijen aan het Benedictijnenklooster van Inde geschonken, samen met landerijen in de omliggende dorpen Roosbeek, Kerkom, Meensel. *(Dus was Meensel toen reeds een kleine agglomeratie met enige betekenis. Dat de patroonshelige van de kerk een Apostel is nl. St- Mattheus, wijst ook op een hogen ouderdom van het dorp. Aldus E.H. Sloots in zijn 'Ex Historica')*

Onder de Merovingers werd onze streek Brabatensis genoemd. Onder de Karolingers Bracbatensis, het later Brabant. Giselbert, in 840-841 vermeld als graaf van Masau (Maasgouw), was in 863 graaf van Darnau en waarschijnlijk van de Lommegouw (Namen). De latere dynastieën van Henegouwen, Leuven en Namen stammen van hem af. Hij was vermoedelijk een broeder van Reinier Langhals. Graaf Lambert I (977-1015) ook Lambert met de baard genoemd is de eerste graaf van Leuven. De eerste graaf van één der vier kwartieren waarin Brabant was ingedeeld. Deze kwartieren waren op hun buurt onderverdeeld in kleiner entiteiten, de zogenaamde meierijen, bestuurd door een meier of villicus (vertegenwoordiger van de graaf), ook wel schout of Baljuw genoemd. De Mayerye van Cumtich was één van hen en vormde in het zuidoosten van Brabant de grens met het bisdom Luik. Kumtich was dus zeer strategisch gelegen. De juiste datum of jaartal van oprichting van de meierijen is ons alsnog onbekend, we vinden het woord meierij terug in het jaar 700, er wordt vermoed dat het voor Kumtich in de 10de eeuw moet geweest zijn.

Onder de meierij van Kumtich behoorden volgende dorpen: Vissenaken (St Pieter), Kerkom, Binkom, Meensel, Budingen, Roosbeek, Bursel, Neervelp, Willebringen, Oorbeek, Hoxem (tot aan de beek zoals later het gehucht is gebleven), Meldert, Boutersem, Verrijck, Opvelp, Hoeleden, Oplinter, Neerlinter, Wommersom, Hakendover, Meer, Goedsenhoven, Ezemaal – Neerhelisem – Ophelisem – gedeeltelijk met als de Gete in scheiding, Outgaarde en Overlaar.

Tot 1441 werden de meiers verkozen onder toezicht van de Hertog van Brabant. Na een zware betwisting over het zeggenschap op de gronden, besliste de Hertog dat de Abt van Inden voortaan de meier zou aanduiden. De abdij van Cornelimunster, die de grote grondheer van Kumtich was, had een eigen schepensbank voor haar leen en cijnsgoederen. De schepensbank van het Vroonhof te Kumtich fungeerde als hoofdgerecht van de banken die de abdij in de omgeving had en ging zelf 'ten hoofde' bij de Abt van Inden. De abdij was vertegenwoordigd door een proost.

Tot 1759 was de abdij van Sint Cornelimunster de echte Heer van Kumtich en toen werd de abdij van Heylisseem de baas. Beurtelings liet de abdij haar belangen beheren door een ontvanger of door een geestelijke uit Inde.”



Tengevolge van de onrustige tijden – godsdienstoorlogen - in de 2<sup>de</sup> helft van de 16<sup>de</sup> eeuw verkeerde de kerk van Meensel in een zeer vervallen toestand. Bovendien was ze voor de eredienst ongeschikt, ze werd door de bewoners als opslagplaats gebruikt voor huisraad en meubelen.

De kerk bezat toen ook geen doopvont of tabernakel meer. Kinderen werden gedoopt in Kapellen. Voor en na die troebele tijden werd de parochie bediend door een pastoor uit de omliggende dorpen, Attenrode of Kiezegem, soms door die van Kapellen.

Pas in 1825, per Koninklijk Besluit, kreeg Meensel weer een eigen pastoor. De eerste Meenselse pastoor was Lambertus Schuermans (1820-1834).

#### **Bronnen:**

- 'Opera Paroch', 'Ex Historia', geschreven door E.H. Sloots, Pastorij Meensel
- "Géographie et histoire des communes Belges", continuation par Alphonse Wauters, 1882
- Brochure "Open monumentendag 1993", document over Meensel-Kiezegem
- Doodsprentjes, eigen verzameling
- Délibération Régister van den Kerk-Fabriek Raed , 1835 -..
- Oost-Brabant, "I Het Mooie Hageland", 1965
- [www.oostbrabant.org](http://www.oostbrabant.org)
- Verkooptakte dd 24 augustus 1948
- "Ken uw dorp : de geschiedenis van Kumtich", A. Merckx
- [www.kirkipa.be](http://www.kirkipa.be) : inventaris van het kunstpatrimonium van de kerk
- "Beschryving der provincie Brabant", Sleeckx, 1861
- J Halflants , tekening kerk Meensel
- Interviews : Koster Alfons Stas, Theo Craeninckx, Guido Hendrickx, Jozef De Bruyn, Fernand Stas, Jean Daenen, Josee De Bruyn, Marcel Morren, Frans Goethuys, Jan Pypen, Marcel Vandegaer, .....
- Winkler Prins encyclopedie van Vlaanderen, 1974
- "Kerkelijke kunst in het oude landdecaanaat Diest", 1982
- "Het Brabantse beeldsnijcentrum Leuven", J Crab, 1977
- "Het laatgotisch beeldsnijcentrum Leuven", Leuven – Stedelijk museum, 1979
- Museum M, Leuven
- Kaart van C.J. Popp
- Kaart van Ferraris
- 'Ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads- en dorpsgezicht', dd 28 oktober 1999,
- Almanach royal officiel de Belgique, 1854
- Expose de la situation administrative de la province barbant, 1855
- <http://gis.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/AtlasBuurtwegen>
- L' almanach de l'an 13
- Bewerkte parochieregisters van Meensel – St-Mattheus, G Vandenbosch
- Dagblad 'Het Volk' , krantenartikels
- 'EX HISTORIA', E.H. Sloots , kerkarchief Meensel
- Archieven abdij van Averbode : AAA. sect I. reg 106